

UGDYMO/METODINĖS PRIEMONĖS APRAŠAS

Ugdymo įstaigos pavadinimas	Vilniaus lopšelis-darželis „Pušynėlis“
Autoriaus vardas ir pavardė Pareigos, išsilavinimas, kvalifikacinė kategorija	Liuda Samčiukevičiūtė, IU mokytoja, aukštasis, vyr. auklėtoja
Ugdymo/metodinės priemonės pavadinimas	Kortelių žaidimas „Atrask žiedą „Metų rate“
Ugdymo/metodinės priemonės parengimo data, kur priemonė saugoma	2020-11-25 priemonė saugoma Vilniaus l/d „Pušynėlis“ grupėje „Giliukai“
Ugdymo/metodinės priemonės aprašymas	<p>Didaktinis kortelių loto žaidimas. Tikslas: ugdyti vaikų aplinkos pažinimą, turtinti žodyną. Žaidimas tinkamas 3-6 metų vaikams. Žaidimo paskirtis: supažindinanti vaikus su dekoratyviniais gėlyno augalais, suteikti apie juos įdomių žinių. Žaidimą sudaro dvi pusės kortelės su dekoratyvinių augalų nuotraukomis, kitoje pusėje užrašytas augalo pavadinimas, daugiametis ar vienmetis, keletas įdomių faktų apie tą augalą. Kortelės galima atskirti pagal spalvą – kiekviena spalva žymi, kuriuo metų laiku tas augalas įprastai žydi. Pagal poreikį ir edukacinės žaliosios lauko erdvės kaitą, kortelių kiekį galima nuolat pildyti arba keisti kitomis (žiūrint kokius augalus tuo metu auga gėlyne).</p>
Rekomendacijos taikymui	<p>Žaidimą galima žaisti tiek su vienu vaiku individualiai, tiek su grupele ar visa vaikų grupe vaikams. Pasidalinus ar išsirinkus kortelę, reikia surasti tokį žiedą žaliojoje lauko edukacinėje erdvėje „Metų ratas“, įvardinti augalo pavadinimą, kokių metų laiku žydi, galima apibūdinti (spalva, žiedo, lapų forma, aukštis, kiek žiedų ir pan.). Galima paraginti įvardinti pavadinimo pirmą garsą, raidę, išvardinti visas pavadinimo raides, paskaityti augalo aprašymą.</p>

BIJŪNAS

Daugiametis augalas

Lietuvoje dar vadinami *panavijomis*, *pinavijomis*, *pivonijomis*. Pavadinimas kildinamas iš graikų k. žodžio „*paeon*“ – gydymo dievas ir gydytojų globėjas graikų mitologijoje.

HIACINTAS

Daugiametis augalas

Dar vadinamas *jacintu*. Graikijoje hiacintas laikytas liūdesio gėle. Saktmė byloja, kad ši gėlė išaugo iš jaunuolio Hiakinto kraujo, kurį Vėjų dievas Zefyras nužudė iš pavydo Apolonui. Liūdėdamas Apolonas išaugino gėlę hiacintą. Dėl tokios liūdnos, bet kartu tyros ir viltį nešančios šio augalo pavadinimo kilmės, hiacintas įvairiose kultūrose yra dažnai laikomas prisikėlimo simboliu.

KROKAS

Daugiametis augalas

Lietuvoje krokai vadinami *ankstėnais*, *čepronais*, *šapronais*, *šėpronais*. Senovės graikams ši gėlė simbolizavo laimę, be to, krokas buvo laikomas Rytinės deivės Auroros gėle. Ypač vertinamas rudenį pražįstantis tikrasis krokas (šafranas), išdžiovintos oranžinės purkos naudojamos maistui kaip prieskonis, vaistams, dažams.

NARCIZAS

Daugiametis augalas

Gėlės pavadinimas paremtas graikų mitu, kuriame pasakojama apie išskirtinio grožio jaunuolį vardu Narcizas. Jis taip save mylėjo, kad aplinkui nieko nepastebėdavo ir vis žiūrėdavo į savo gražaus veido atspindį vandenyje. Todėl jis užsitraukė meilės deivės Afroditės nemalonę: deivė Narcizą pavertė gėle, kuri visada būna nuleidusi žiedą arba pasukusi jį į šoną. Nors greičiausiai senovės graikai šią gražią gėlę pavadino Narcizu dėl jos svaigaus aromato: graikiškai „narkissos“ reiškia „svaiginu“.

RAKTAŽOLĖ

Daugiametis augalas

Dar vadinama *primule* – išvertus iš lotynų kalbos reiškia „pirmoji, ankstyvoji“, todėl ne veltui raktažolę dar vadina pirmąja pavasario gėle.

Legenda pasakoja, kad Dangaus vartų sargui šv. Petruči užmigus iš jo rankų iškrito raktai. Nukritę ant žemės jie sužydo nuostabaus grožio gėlėmis, kurios buvo panašios į nukritusį raktų ryšulėlį, todėl ir buvo pavadintos raktažolėmis. O štai anglai raktažoles laiko mažų fejų ir nykštukų karalyste. Pasak legendos, gėlių karalystės gyventojai puošia šias gėles vandens lašeliais taip darydami juos panašius į žibintus.

SNIEGŽYDRĖ

Vienmetis augalas

Pavadinimas *Chionodoxa* graikiškai „chion“ reiškia sniegą, „doxa“ – garbę.

TULPĖ

Daugiametis augalas

Tulpė yra nacionalinė Irano ir Turkijos gėlė. Yra manoma, kad žodis tulpė yra kilęs iš turkiško žodžio turbanas, dėl tulpės formos panašumo su turbanu.

Turkijoje tikėta legenda, kad vos prasiskleidus tulpės žiedui, galima pamatyti laimę. Todėl vienas sultonų į tulpių gėlyną nakčiai įsakydavo paleisti vėžlius su prie jų kiautų pritvirtintomis degančiomis žvakėmis ir tikėjosi, kad taip nepažiopsos to svarbaus momento.

ŽYDRĖ

Daugiametis augalas

NAŠLAITĖ

Daugiametis augalas

Našlaitės vienos daugiausia vardų liaudyje turinčios gėlės. Jos vadinamos *akelėmis*, *akelytėmis*, labai dažnai *broleliais*, *broliukais* ar *brolyčiais*. Našlaitės dar vadinamos *broleseriukėmis*, *lazdynėlėmis*, *lazdyniukais*, *našlelėmis*, *našlikėmis*, *našlutėmis*, *palazdėlėmis*, *saulės dukrytėmis*, *siratėlėmis*, *sesutėmis* žibakutėmis ar vargo žiedais.

Apie magiškas našlaičių savybes galite paskaityti čia: <https://priekavos.lt/magiskos-naslaičiu-savybes/>

VILKDALGIS

Daugiametis augalas

Šnekamojoje kalboje vilkdalgis dažniausiai vadinamas *irisu*, nes botaninis vardas *Iris* kilęs iš graikų vaivorykštės dievo vardo.

Lietuvoje dar vadinamas *rainele* arba *gaidžiuku*.

RUGIAGĖLĖ

Daugiametis augalas

Lietuvoje dar vadinama *vasilka*, *vosilke*. Lotynišką pavadinimą *Centaureacyanus* augalui suteikė Cheironas, išmintingiausias ir drąsiausias kentauras. Pusiau žmogų, pusiau žirgą sužeidė nuodais ištepta Heraklio strėlė. Tačiau numirti jam neleido eliksyras, paruoštas iš rugiagėlių žiedų. Nuo seniausių laikų žinomos ir vertinamos rugiagėlių gydomosios savybės.

MELSVĖ

Daugiametis augalas

Šis augalas pavadintas *Hosta* vardu įžymaus austrų gydytojo ir botaniko garbei. Šių augalų botaninis pavadinimas gali būti ne tik *Hosta* (melsvė). Praeityje jos buvo vadintos ir *Korkyrų salų lelijomis*, *Dienos lelijomis*, *Gyslotosiomis lelijomis*, *Funkia*, o Japonijoje jos vadinamos *Giboshi*. Į Europą melsvės pateko iš Kinijos XVIII amžiuje.

LELIJA

Daugiametis augalas

Pasaulyje lelijos auginamos jau daugiau kaip 3000 metų. Manoma, kad gėlės pavadinimas yra kilęs iš graikiško žodžio *leirion* (balta).

Vėliau jis buvo pakeistas į *lilium* (lelija).

Lelija - nuostabi gėlė, simbolizuojanti šviesą, taiką, dieviškumą, skaistybę, nekaltumą ir pamaldumą. Balta lelija reiškia tyrumą ir tobulybę. Lietuvių liaudies dainose lelija, lelijėlė – vienas dažniausių merginą apibūdinančių epitetų, reiškiantis jos grožį, dailumą ir kitas gerąsias savybes.

BALTAGALVĖ

Daugiametis augalas

Baltagalvės liaudyje vadinamos ramunėmis, nors iš tiesų tai visai kita gentis. Nuo ramunių lengva atskirti pagal lapus: baltagalvių lancetiški, o ramunių – plunksniškai suskaldyti.

RAGANĖ

Daugiametis augalas

Pavadinimas iš graikų k. žodžio *klema* – *ūselis* (*vijoklinis augalas*).

Vijoklinė gėlė raganė turi vieną ypatybę – jos pumpurai ir žiedai visada sukasi į saulę.

PLAČIAVARPIS

Daugiametis augalas

Liaudyje vadinamas *katilėliu*.

Plačiavarpis auginamas ne tik dekoratyviniais tikslais – jis yra valgomas, naudojamas gydymui. Korėjiečiai iš plačiavarpio jaunų šaknų verda sriubą, kurią skanina cukrumi arba actu. Plačiavarpio šaknys, jau daugiau nei 2000 metų kinų ir korėjiečių naudojamos medicinoje. Jos turi atsikosėjimą lengvinantį, tonizuojantį, priešūždegiminį poveikį.

KOSMĖJA

Vienmetis augalas

Augalo pavadinimas kilęs iš graikų kalbos ir reiškia „papuosalą arba gražius gėlės žiedus“.

Liaudyje vadinamos *panenkomis, lineliais*.

Tai senovinė, etnografinių gėlių darželių gėlė.

VIENDIENĖ

Daugiametis augalas

Viendienės kiekvienas žiedas žydi tik vieną dieną, bet žiedų viendienės turi tikrai daug. Viendienių žiedai yra valgomi, o patiekalai papuošti viendienių žiedais atrodo išpūdingai.

SERENTIS

Vienmetis augalas

Dar vadinami *gvazdikėliais*, *tagetėmis*.

Daugelis serenčių rūšių pasižymi savotišku aitriu kvapu. Serenčiai tinka ne tik gėlynams papuošti, bet ir pasodinus šalia daržovių (pvz. pomidorų), apsaugo juos nuo kenkėjų.

Daug įdomybių apie serenčius galite sužinoti čia: <https://www.manonamai.lt/lt/kiemas/g-44280-serenciu-nauda-kuria-verta-prisiminti>

RUDBEKIJA

Vienmetis, dvimetis arba daugiametis augalas (priklauso nuo veislės)

Jungtinėse Valstijose rudbekija paskelbta metų daugiamečiu augalu, o Didžiosios Britanijos Karališkoji sodininkų bendrija šiai veislei skyrė „Award of Garden Merit“ – apdovanojimą, kurį pelno augalai, turintys išskirtinę dekoratyvinę vertę, kuriems nereikalingos ypatingos auginimo sąlygos ar ypatinga priežiūra ir kurie yra atsparūs ligoms bei kenkėjams.

KARDELIS

Daugiametis, tačiau lauke nežiemojantis augalas

Liaudyje vadinamas *gladiole*, *dievo rykšte*. Antikoje ši kardalapė gėlė simbolizavo kovą ir pergalę, o jos tikėjęsi kariai ant kaklo kabindavosi amuletą – šarvų stiprybę įkūnijantį gladiolės (lot. *gladius* – kardas; *gladiolus* - mažas kalavijas) svogūnelį, turėjusį apsaugoti nuo priešo ginklo.

Lietuvoje natūraliai auga dviejų rūšių kardeliai: paprastasis kardelis ir pelkinis kardelis, abu jie įrašyti į Lietuvos raudonąją knygą. Kiti kardeliai auginami kaip dekoratyviniai augalai.

VASARINIS JURGINAS

Vienmetis augalas

Jurginiais šie augalai pavadinti Rusijos imperatoriškosios mokslų akademijos akademiko Johano Gotlibo Georgio garbei, ir taip juos vadina tik vokiečiai, rusai ir lietuviai, visur kitur jų pavadinimas yra daliija (moksliskai Dahlia).

ASTRAS

Daugiametis augalas

Išvertus iš graikų kalbos, „*asteri*“ reiškia „žvaigždė“; graižo forma primena žvaigždutę. Sakoma, jog tykią naktį, pastovėjus tarp astrų, galima išgirsti, kaip šios gėlės kalbasi su žvaigždėmis.

Senovės graikams astras buvo meilės, kinams – kuklumo, o vengrams – rudens simbolis, todėl pastarieji šias gėles vadino „rudens rožėmis“.

KININIS RATILIS

Vienmetis augalas

Kininius ratilius (*Callistephus chinensis*) seniau neteisingai vadindavo astrais. Pavadinimas kilęs iš graikų kalbos žodžių *kalinos* – gražus ir *stephos* – vainikas, nes graižo formos žiedynas primena vainiką. Kininiai ratiliai kilę iš Kinijos ir Korėjos. Pasaulyje žinoma daugiau kaip 1 000 veislių, besiskiriančių aukščių ir išvaizda, žiedų dydžiu, forma bei spalva.

ŠLIAUŽIANČIOJI ŠILINGĖ

Daugiametis augalas

ŠILOKAS

Daugiametis augalas

Dar vadinamas *geltonuoju pirštuku*,
rietenele, *taukuočiumi*, *nuomaržole*.

Šis augalas dekoratyvus, bet taip pat pasižymi gydomosiomis savybėmis: jo šviežiomis sultimis gydomos žaizdos, nudegimai, slopinamas niežulys. Vaistams vartojama žolė, kuri pjaunama šilokams žydint. Tačiau būtina atminti, kad aitrusis šilokas yra ir nuodingas.

VIRŽIS

Daugiametis augalas

Lotyniškas šilinio viržio vardas kilęs iš graikiško žodžio *kallyno*, kuris reiškia „valau, šluoju“. Jų šakelės primena šluotą. Lietuvoje nuo seno viržiai vadinami *šilojumi*, *šilo eglute*, *šilažole*, *virže*. Viržiai – vieni medingiausių augalų (medus tamsios spalvos ir kartoko skonio), tinkami vėlyvam medunešiui. Žiedų arbata kvapni, ją galima gerti ir sveikiems, ir ligoniams.

PAVASARIS

VASARA

RUDUO

VISŽALIAI